การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้าง พลังครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

M. S. C. S.

นางสาวสุมาลี ขุนจันดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2541 ISBN 974-639-458-4 ลิชสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INSTAGE 1 1 8.6. 44

FACTOR ANALYSIS CHARACTERISTICS OF CHANGE AGENTS FOR TEACHER EMPOWERMENT IN ELEMENTARY SCHOOLS

MISS SUMALEE KHUNJANDEE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education in Educational Research

Department of Educational Research

Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1998
ISBN 974-639-458-4

หัวข้อวิทยานิพนล์

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการ

เสริมสร้างพลังครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

โดย

นางสาวสุมาลี ขุนจันดี

ภาควิชา

วิจัยการศึกษา

คาจารย์ที่ปรึกษา

คาจารย์ ดร. คมรวิชซ์ นาครทรรพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุติวงค์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์)

คมาง ขางารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. อมรวิชซ์ นาครทรรพ)

(รองศาสตราจารย์ นิศา ซูโต)

กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม)

สุมาลี ขุนจันดี: การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการ เสริมสร้างพลังครูในใรงเรียนระดับประถมศึกษา (FACTOR ANALYSIS CHARACTERISTICS OF CHANGE AGENTS FOR TEACHER EMPOWERMENT IN ELEMENTARY SCHOOLS) อ. ที่ปรึกษา: อ. ดร.อมรวิชซ์ นาครทรรพ, 296 หน้า. ISBN 974-639-458-4

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ความรู้ของแนวคิดการเสริมสร้างพลังในองค์กร
แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังในองค์กรทางการศึกษาที่เน้นในเรื่องการบริหารจัดการใน
องค์กร โดย เฉพาะการเสริมสร้างพลังครู และศึกษาคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้าง
พลังครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย ในขั้นแรก สร้างแบบสัมภาษณ์แบบถึ่งมี
โครงสร้าง เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เขี่ยวขาญเกี่ยวกับองค์ความรู้ของแนวคิดการเสริมสร้างพลัง แนวทาง
การประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังในองค์กรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเสริมสร้างพลังครู
และศึกษาคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู ในขั้นที่สอง นำข้อมูลที่ได้จากการ
สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู และจากการศึกษาเอกสาร
มาสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู โดยส่งแบบ
สอบถามทางไปรษณีย์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 76 คน
และผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาดีเด่น จำนวน 89 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์องค์ประกอบ
เชิงสำรวจ สกัดองค์ประกอบแบบวิรีองค์ประกอบแถนมุขสำคัญ และหมุนแถนแบบออบสิมิน

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการเสริมสร้างพลังเป็นแนวคิดที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาองค์กร โดยมี
เป้าหมายเพื่อให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน/การบริหารงานในองค์กร และมีการทำงานเป็นทีม เพื่อทำให้
องค์กรมีผลงาน/ผลผลิตที่ดีขึ้น และแนวคิดการเสริมสร้างพลังนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนา
องค์กรทางการศึกษา และควรมีการปรับโครงสร้างระบบบริหารในองค์กร โดยมีการวางแผนงานให้มีการกระจาย
อำนาจให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม และควรมีการเสริมสร้างพลังให้กับบุคคลทุกระดับในองค์กร และ
ยังพบว่า คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ ด้าน
ความสามารถในการวางแผนงาน ด้านความปราดเปรื่องในเชิงความคิด ด้านความเป็นประชาธิปไตยในการ
ทำงาน/การบริหารงาน ด้านการมองผู้อื่นในแง่ดี ด้านจริยธรรมและคุณธรรมในการทำงาน ด้านความสามารถใน
การบริหารคนและบริหารงาน ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและต่องาน ด้านความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดี
และด้านความสามารถในการชี้นำผู้อื่น

ภาควิชาวิจัยการศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต สุมาลี รูนจันที่
สาขาวิชาวิจัยการศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา ²⁵⁴¹	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

จะตัวเหตุ อเลียง ระบาง ปฏิบุทปอง กาลักษากับที่จะหน่างไหว

3972234027: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: CHANGE AGENT / CHARACTERISTIC / TEACHER EMPOWERMENT

SUMALEE KHUNJANDEE: FACTOR ANALYSIS CHARACTERISTICS OF CHANGE AGENTS

FOR TEACHER EMPOWERMENT IN ELEMENTARY SCHOOLS. THESIS ADVISOR:

AMORNWICH NAKORNTHAP, Ph.D. 296 pp. ISBN 974-639-458-4

The purposes of this descriptive research were to study the concepts of empowerment and their application to educational organization, emphasizing teacher empowerment in management perspective. It also focused on the study of desired characteristics of teacher as change agents for empowerment in elementary schools. At first stage, the researcher employed a semi-structured interview with educational experts to collect their opinion about the general notions of empowerment and their application to educational organization, especially the empowerment of teachers. The second stage, the researcher developed a questionnaire focusing on desired characteristics of teacher as change agents for empowerment based on data from preliminary interview combined with documentary research. These questionnaires were sent to directors of seventy-six Provincial Elementary Educational Offices and administrators of eighty-nine Elementary Schools recognized for their outstanding performance. Responding questionnaires were analyzed by exploratory factor analysis, principal axis factoring method extraction and oblimin rotation method.

The major findings are as followed: Empowerment concept is a tool for organizational development emphasizing participation of personnel and teamworking atmosphere. In educational organization development this empowerment concept is seen to be appropriate. Restructuring of administrative system is recommended, however. It is advised that administrative power be re-distributed. Every member of organization should take part in participatory team efforts. Empowerment is to be shared with personnel at all level.

The research also finds that proper characteristics of teacher as change agents for empowerment in schools include: Capability in planning, Vision and Intelligence, Democratic approach, Positive attitude towards others, Work ethics, Capability in managing people and tasks, Good attitude towards one's ownself and work, Good personality and Leadership and Motivative Power.

ภาควิชา วิจัยการศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต สุมาลี ขนจันญี
สาขาวิชาวิจัยการศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา <u>2541</u>	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาอย่างดียิ่ง จาก อาจารย์ ดร. อมรวิชซ์ นาครทรรพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิด เห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุชาดา บวรกิตติวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำใน เรื่องสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ใน ภาควิชาวิจัยการศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาทุกจังหวัด และผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาดีเด่น ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้อย่างดียิ่ง และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุน การวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ภาควิชาวิจัยการศึกษาที่ได้ให้กำลังใจและคำ แนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณครอบครัวสุธีกุล และคุณชาญณรงค์ สุธีกุล ตลอดจนพี่ชายและพี่สาว ของผู้วิจัย ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา ซึ่งให้การสนับสนุนในด้านการ ศึกษา และเป็นผู้ให้กำลังใจที่สำคัญแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สุมาลี ขุนจันดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	1
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	৭
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	1
สารบัญตาราง	ม
สารบัญแผนภูมิ	
บทที่	
1 บทน้ำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	
ข้อจำกัดของการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ตอนที่ 1 การเสริมสร้างพลังในองค์กร	8
ตอนที่ 2 การเสริมสร้างพลังครูในองค์กรทางการศึกษา	57
ตอนที่ 3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู	75
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	94
การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	95
เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการวิจัย	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล	100
การวิเคราะห์ข้อมูล	101
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	106

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ	
การเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมสร้างพลังครู	203
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	231
อภิปรายผลการวิจัย	240
ข้อเสนอแนะ	259
รายการอ้างอิง	260
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	268
ภาคผนวก ข	277
ภาคผนวก ค	280
ประวัติผู้วิจัย	296

สารบัญตาราง

ตารา	งที่		หน้า
	1.	สรุปนิยามความหมายของการเสริมสร้างพลัง	16
	2.	สรุปวิวัฒนาการของแนวคิดการเสริมสร้างพลัง	30
	3.	สรุปแนวทางการเสริมสร้างพลังในองค์กร	34
	4.	สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพลังในองค์กร	42
	5.	สรุปประโยชน์ของการเสริมสร้างพลัง	45
	6.	สรุปความแตกต่างของปรัชญาแนวคิดการบริหารในโลกตะวันตก	
		และตะวันออก	56
	7.	สรุปแนวคิดพื้นฐานในการเสริมสร้างพลังครู	68
	8.	ความคิดและมิติที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังครู	70
	9.	สรุปแนวทางการเสริมสร้างพลังครู	74
	10.	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารและ	
		ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	89
	11.	สรุปแนวคิดการเสริมสร้างพลัง	92
	12.	แผนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์	97
	13.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสิ่งที่นึกถึงเมื่อได้ยินคำว่า	
		Empowerment ในองค์กร	106
	14.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิด Empowerment	
		ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ในองค์กร	109
	15.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเป้าหมายของแนวคิด	
		การเสริมสร้างพลัง (Empowerment)	113
	16.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรที่ควรได้รับการ	
		Empowerment มากที่สุด	116
	17.	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของผู้บริหารองค์กร	
		ที่ก่อให้เกิดการเสริมสร้างพลังในองค์กรมากที่สุด	119
	18	. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจุดเน้นในโลกตะวันตกเกี่ยวกับ	
		แนวคิดการเสริมสร้างพลัง (Empowerment)	124
	19	. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจุดเน้นในแน _้ วคิด Empowerment	
		ในโลกตะวันออก	127

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
20. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจุดมุ่งหวังในการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังมาใช้ในการพัฒนาเชิงธุรกิจ	131
21. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปรัชญาการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังมาประยุกต์ใช้ในองค์กรในแถบประเทศตะวันออก	133
22. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังมาใช้ในการบริหารองค์กรทางการศึกษา	138
23. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิธีการที่เหมาะสมในการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังไปใช้ในองค์กร	142
24. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปรับแนวคิดการเสริมสร้างพลัง	
มาใช้ในการบริหารองค์กรทางการศึกษาของประเทศไทย	147
25. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลยุทธ์ของแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังในองค์กรทางการศึกษา	151
26. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบุคคลในโครงสร้างทาง	
การบริหารการศึกษาที่มีความสำคัญและควรได้รับการเสริมสร้างพลัง	156
27. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิธีการที่จะตรวจสอบและป้องกัน	
ไม่ให้บุคคลที่ได้รับการเสริมสร้างพลังแล้วนำพลังที่มีอยู่ไปใช้ในทางที่ผิด	158
28. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับดัชนีที่ใช้วัดความสำเร็จของ	
การเสริมสร้างพลังในองค์กรทางการศึกษา	162
29. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลกระทบของการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังมาใช้ในการบริหารองค์กรทางการศึกษา	165
30. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตครูของสถาบันที่มี	
การผลิตครูในปัจจุบัน	170
31. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิด	
การเสริมสร้างพลังมาใช้ในการบริหารโรงเรียนในประเทศไทย	174
32. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปล	3
เพื่อการเสริมสร้างพลังครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา	179
33. ความคิด:ห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระดับของผู้นำตามแนวคิด	
การเสริงเสร้างพลัง	186

สารบัญตาราง (ต่อ)

	u
34. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความครอบคลุมของภาวะผู้นำ	
ตามแนวคิดการเสริมสร้างพลัง	1
35. ความคิดเห็นของผู้เขี่ยวชาญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้นำการเสริมสร้างพลัง	. 1
36. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวซาญเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติของโรงเรียน	
หน่วยศึกษานิเทศก์ และสถาบันผลิตครู ในการพัฒนาองค์กรตามแนวคิด	
การเสริมสร้างพลัง	
37. แสดงค่าจำนวน ร้อยละ สถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง	:
38. จำแนกข้อมูลของตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง	
เพื่อการเสริมสร้างพลังครูที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และจากการ	
ศึกษาเอกสาร	. 2
39. ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร 100 ตัวแปร	
40. แสดงผลการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีอ๊อบลิมิน	
41. แสดงเมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร	
42. องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะเชิงการวางแผน การบริหารแผนอย่างมีระบบ	
43. องค์ประกอบที่ 2 ความปราดเปรื่องในเชิงความคิดวิจารณญาณ	:
44. องค์ประกอบที่ 3 ความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานและการบริหารงาน	4
45. องค์ประกอบที่ 4 มนุษยนิยมและการมองผู้อื่นในแง่ดี	
46. องค์ประกอบที่ 5 จริยธรรมและคุณธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	
47. องค์ประกอบที่ 6 ความสามารถในการบริหารคนและการบริหารงาน	
48. องค์ประกอบที่ 7 ความรับผิดซอบต่องานและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง	. :
49. องค์ประกอบที่ 8 ความประพฤติที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นในสังคม	2
50. องค์ประกอบที่ 9 ความสามารถในการขึ้นำผู้อื่นและสามารถมองภาพ	
ในอนาคตของตนได้ถกต้อง	

สารบัญแผนภาพ

แผนภา	พที่	หน้า
1	แสดงการเปรียบเทียบลำดับขั้นความต้องการของ Maslow กับเส้นทาง	
	สู่การเสริมสร้างพลัง	22
2	แสดงแบบจำลองการเสริมสร้างพลังตามแนวคิดของ Vogt & Murrell	24
3	แสดงการเปลี่ยนแปลงจากการเสริมสร้างพลัง	43
4	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	104
5	แสดงกราฟค่าไอเกนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ	216
6	สรุปเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังครูในโรงเรียน	258